

مقدمه ابن ابی اصیبعه بر کتاب عیون الأنباء فی طبقات الأطباء

مقدمه کتاب نوشته ابن ابی اصیبعه، موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند خلیفه فرزند یونس سعدی خزر جی (۵۹۵ - ۶۶۸ ق / ۱۱۹۹ - ۱۲۷۰ م)، ج. انجمن گیاهدرمانی، ۱۳۹۳ خ

پژوهش و برگردان به پارسی

محمد ابراهیم ذاکر

دندان پزشکی و پژوهشگر تاریخ پزشکی

۱	مقدمه ابن ابی اصیبعه بر کتاب عیون الأنباء فی طبقات الأطباء.....
۱	دیباچه [ابن ابی اصیبعه].....
۴	گزاره ریزگفتار بخش های کتاب.....
۶	کتابنامه.....
۶	نمایه کتاب و مقاله.....

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

مقدمه ابن ابی اصیبعه بر کتاب عیون
الأنباء في طبقات الأطباء

۱

مقدمه ابن ابی اصیبعه بر کتاب عیون الأنباء في طبقات الأطباء

ابن ابی اصیبعه موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند خلیفه سعدی خزرجی طبیب (۵۹۵ - ۶۶۸ق)

دیاچه [ابن ابی اصیبعه]

ستایش مرخدایی را که مردگان و استخوان های پوسیده را دوباره زنده می کند، او دمنده روح در کالبدها، بهبودی بخش بیماری ها است، خدایی که از فضلش نعمت ها را ارزانی داد. پروردگاری که نافرمانان را نوید سرزنش و مجازاتی سخت داد. پروردگاری که به زیبایی، آفریده های خود آفرید و نیستان را هستی داد.

او آفریننده داروهای گوناگون برای بهبودی بیماری تقدیر شده، است.

او در آفرینش آفریده ها، سنگ تمام گذاشت و استوارترین و بالاترین نظم و ترتیب را به آن ها داد.

گواهی بی ریا و وفادارانه به پیمان های راستین می دهد. گواهی بی هیچ گونه اشتباه و پشیمانی می دهد که نیست خدایی جز پروردگار یکتا. و گواهی می دهد سرورم محمد (ص) بنده و پیامبر اوست که با قرآن و روایت های ربانی از سوی خدا فرستاده شد. او برای راهنمایی همگان، عربان و ناعرب ها برانگیخته شد.

کسی که با پرتوهای تابناک خود تاریکی های دل های سیاه را روشن ساخت و با شمشیر معجزه گر خود، ریشه ستم گران و گردن کشان را کند و با برهان نشانه های پیامبری خود ریشه کفر و بد اختری را از بن درآورد - درود پرورگار بر او باد - درودی همیشگی و پیوسته تا زمانی که درخشش ستارگان و باریدن باران خواهد بود و بر خاندان فرزانه کریم او و بر یاران وی که دین او را آیین و الگوی خویش قرار دادند و درود خدا بر زنان او مادر مومنان که از پلشتی بدورند و شریف و کریم هستند.

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

بایسته گفتن است که دانش و هنر پزشکی ارزشمندترین هنرها و سودمندترین کالاها است که پروردگار گزاره گسترده آن را در کتاب های الهی و روایت های قدسی آورده است و دانش تن شناسی را همگن و همتراز دانش خداشناسی به شمار آورده است.

حکیمان گویند: کارهای آدمیان بر دو پایه استوار هستند: نیکی و خیر، لذت. این دو هنگامی به اوج می رسند که آدمی تندرست باشد؛ زیرا کاربرد لذت و برخوردارشدن از سودمندی آن در جهان هستی خواهد بود و امید به بهره برداری از کارهای نیک در جهان آخرت است و آن هیچ گاه دست یافتنی نخواهند بود، مگر آن که تندرستی پیوسته و نیروی تن پایدار باشد و آن نیز تنها با کمک دانش و هنر پزشکی به دست خواهد آمد؛ زیرا این هنر پاینده تندرستی موجود؛ و یا بازگرداننده تندرستی از دست رفته، خواهد بود.

اکنون که دانش پزشکی در این مرتبت بالا است و همگان و در هر زمان و هر جا بدان نیاز دارند پس باید به آن توجهی بیشتر و ویژه تر داشت و گرایش به فراگیری قوانین کلی و جزوی آن کوشاتر و سخت تر بود.

همواره دانشجویان و کسانی که دلبسته خواندن اصول و فروع دانش پزشکی از آغاز پیدایش آن بوده و تا کنون هستند، بی شمارند و بزرگانی در میان ایشان نمود پیدا کردند.

ایشان پایه گذار این دانش و ادامه دهنده آن بودند و چون آنان دیدگاهی نوآورانه در این زمینه داشتند، الگوی دیگران شدند و همیشه تاریخ درباره فرزاندگی و والاجاهی و تیزهوشی ایشان سخن ها بسیار گفته است.

گواه برتری آنان نوشته های ایشان است، ولی در میان این بزرگان کسی را نیافتم و کتابی به دستم نرسید که به گونه ای گسترده در زمینه شناسایی رده بندی گوناگون گروه های پزشکان و تاریخچه هر کدام از پزشکان به ترتیب تاریخ آنان هر چند کوتاه نگاشته ای، در یک کتاب جداگانه نوشته شده باشد.

از این رو، بر آن شدم کتابی فراگیر و گسترده نویسی شده، در این باره، بنویسم که دربرگیرنده نکته ها و چشمه هایی از سخنان هر کدام آن، بزرگان و پزشکان کهن و تئوریسین های این دانش باشد. هم چنین به بررسی رده بندی تاریخی و روزگاری ایشان بپردازم و نیز گفته ها و داستان ها و رویدادها و گفتگوهای ایشان را بازگو نمایم و نیز نام برخی از کتاب های آنان را برشمارم و یاد کنم تا دانسته شود، چرا ایزد والا، ایشان را برگزید و به داشتن این دانش برجسته نمود و به ایشان تیزهوشی و تیزفهمی داد.

مقدمه ابن ابی اصیبعه بر کتاب عیون
الأنباء في طبقات الأطباء

بسیاری از این بزرگان هر چند زمانی دورتر از ما و دوران‌هایی گوناگون داشته‌اند، ولی با نوشته‌ها و ایده‌های خود بر ما حقی بزرگ دارند. آنان با گردآوری کتاب‌هایی در این دانش به پایه‌گذاری آن به ما کمکی شایان نمودند. رسم بر فضیلت داشتن آموزگار بر دانش‌آموز همانند فضل نیکی‌کننده بر نیکی‌گیرنده است.

هم‌چنین در این کتاب به بررسی تاریخچه گروهی از حکیمان و فیلسوفانی پرداختم که در دانش و هنر پزشکی نیز دستی داشتند. من زندگی‌نامه و داستان‌های شگفت‌انگیز و نام کتاب‌های ایشان را بازگو نمودم و هر کدام آنان را در مرتبت ویژه خود و در رده‌بندی شایسته‌ای گذاشتم.

من زندگی‌نامه دیگر حکیمان و تئوریسین‌های دیگر دانش‌ها را در آینده و به خواست خدا به گونه‌ای گسترده و فراگیر در کتابی به نام معالم الأمم و أخبار ذوي الحكم یاد خواهم کرد.

اکنون این کتاب را که برای نوشتن آن همت گذاشتم، در پانزده بخش گروه‌بندی کردم و نام عیون الأنباء فی طبقات الأطباء بر آن گذارده‌ام. من آن را در راستای خدمت‌گزاری به کتابخانه وزیر دانشمند و دادگر، رییس کامل، سرور وزیران، بزرگ حکیمان، پیشوای اندیشمندان، خورشید تابان شریعت، امین‌الدوله کمال‌الدین شرف‌المله ایوالحسن فرزند غزال فرزند ابوسعید - خداوند روزگار کامروایش را دراز گرداناد و به آرزوهای هر دو سرای برساناد - نگاشتم.

همواره توفیق و همیاری از پروردگار بزرگ را خواهانم که توانا بر هر چیز است.

مقدمه ابن ابی اصیبعه بر کتاب عیون
الأنباء فی طبقات الأطباء

گزاره ریزگفتار بخش های کتاب

[مقدمه ابن ابی اصیبعه]

بخش یکم: بررسی چگونگی پیدایش دانش و هنر پزشکی؛

بخش دوم: گروه آغازگران دانش و هنر پزشکی و پزشکی که گوشه ای از آن را پایه گذاری کردند؛

بخش سوم: گروه پزشکان یونانی از تبار اسکلیپوس^۱؛

بخش چهارم: گروه پزشکان یونانی که بقراط دانش و هنر پزشکی میان آنان پراکند؛

بخش پنجم: گروه پزشکان دوران جالینوس و نزدیک به زمان او؛

بخش ششم: گروه پزشکان اسکندرانی ترسآیین که هر کدام به روزگار خود پر آوازه بودند؛

بخش هفتم: گروه پزشکان عرب و ناعربی که در آغاز پیدایش اسلام بودند؛

بخش هشتم: گروه پزشکان سریانی در آغاز خلافت عباسی؛

بخش نهم: گروه پزشکان مترجم کتاب های پزشکی و جز آن، از زبان یونانی به تازی و نام کسانی که کتابها برایشان

برگردانده شد؛

بخش دهم: گروه پزشکان سرزمین عراق و جزیره و دیاربکر؛

بخش یازدهم: گروه پزشکان بیخاسته از سرزمین پارس؛

بخش دوازدهم: گروه پزشکان سرزمین هند؛

بخش سیزدهم: گروه پزشکان پراوازه سرزمین مغرب؛

بخش چهاردهم: گروه پزشکان بلندآوازه سرزمین مصر؛

^۱ اسکلیپوس (Escalope | Asclepius) خداوندگار پزشکی است و فرزند آپولون Apollo و Coronas بود. افسانه ها بازگو کننده داستان هایی درباره نه تنها بهبود یافتن بیماران؛ بلکه زنده کردن مردگان نیز هستند. گویند: ژوپیتر Jupiter از کار او خشمگین شد. او برپایه خواست برادرش پلوتن [بلوطن، Pluto] خدای دوزخ، ساختمان او را ویران ساخت؛ پلوتن ترسیده بود کشورش بیابان گردد.

مقدمه ابن ابی اصیبعه بر کتاب عیون
الأنباء في طبقات الأطباء

بخش پانزدهم: گروه پزشکان بلندآوازه سرزمین شام؛

مقدمه ابن ابی اصیبعه بر کتاب عیون
الأنباء في طبقات الأطباء

۵

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

عیون الأنباء في الطبقات الأطباء، ابن ابی اصیبعه، موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند خلیفه فرزند یونس خزر جی سعدی (۶۰۰-۶۶۸ق)، پژوهش نزار رضا، دار مکتبه الحیات، بیروت، ۱۹۶۵م.

عیون الأنباء في الطبقات الأطباء، ابن ابی اصیبعه، موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند خلیفه فرزند یونس خزر جی سعدی (۶۰۰-۶۶۸ق)، پژوهش امروالقیس فرزند طحان و احمد میهی فرزند حسن عبدالصمد، چاپخانه وهبی، مصطفی افندی وهبی، ۱۳۰۰ق، چاپ نوین آن، دار الثقافه، بیروت-لبنان، ۱۹۸۷ م / ۱۴۰۸ق.

عیون الأنباء في طبقات الأطباء، ابن ابی اصیبعه، موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم سعدی خزر جی (۵۹۵ - ۶۶۸ق)، چاپ مؤسسه دارالفکر بیروت، ۵۶ - ۱۹۵۵ سه جلد در یک مجلد.

عیون الأنباء في طبقات الأطباء، ابن ابی اصیبعه، موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم سعدی خزر جی (۵۹۵ - ۶۶۸ق)، پژوهش نزار رضا، بیروت، دارمکتبه الحیات، [بی تاریخ]. ترجمه فارسی از سید جعفر غضبان و محمود نجم آبادی، بخش اول، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۴۹خ.

عیون الأنباء في طبقات الأطباء، ابن ابی اصیبعه، موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند خلیفه فرزند یونس سعدی خزر جی (۵۹۵ - ۶۶۸ق / ۱۱۹۹ - ۱۲۷۰م)، پژوهش آگوست مولر (امرؤالقیس فرزند طحان)، چاپخانه وهبی، قاهره، ۱۲۹۹ق / ۱۸۸۲م، ۲ جلد؛ دیگر: چاپ مصطفی افندی وهبی، چاپخانه وهبی، قاهره ۱۳۰۰ق؛ دیگر: تصحیح آگوست مولر، کونیگزبرگ، ۱۸۸۴م، ۲ جلد؛ دیگر: پژوهش نزار رضا، دارمکتبه حیات، بیروت، ۱۹۶۵م؛ دیگر: به کوشش فواد سزگین، فرانکفورت، معهد تاریخ العلوم العربیة و الاسلامیة، ۱۹۹۵م؛ دیگر: تصحیح عامر نجار، قاهره، دارالمعارف، ۱۹۹۶م؛ دیگر: پژوهش محمد باسل عیون سود، دارالکتب العلمیة، بیروت، ۱۹۹۸م؛ برگردان به فارسی محمدابراهیم ذاکر، انجمن گیاه درمانی ایران، تهران، ۱۳۹۳خ.

عیون الأنباء في طبقات الأطباء، ابن ابی اصیبعه، موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم سعدی خزر جی (۵۹۵ - ۶۶۸ق)، بیروت، ۱۳۷۶ق، سه جلد.

فرهنگ فرق اسلامی، مشکور محمدجواد، همراهی کاظم مدیر شانه‌چی، چاپ ششم، مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۸۷ خ.

فهرس اعلام الذریعة إلى تصانیف الشيعة، دکتر علی‌نقی منزوی، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۷ خ / ۱۴۱۹ ق / ۱۹۹۸ م.

کشف الظنون، حاجی خلیفه یک فرهنگ کتاب‌شناسی از حاجی خلیفه مصطفی کاتب چلبی ترک (۱۰۱۷ - ۱۰۶۷ ق)، به کوشش محمد شرف‌الدین و معلم رفعت بیگلر کلیشی، چ. چهارم تصحیح یالتقایا، استانبول ۱۹۴۱ تا ۱۹۴۳ م، افست در تهران همراه با ذیل آقابزرگ تهرانی منزوی (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸ خ) پدربزرگم، ۱۹۶۷ م.

لغت‌نامه دهخدا، دهخدا علی‌اکبر (د ۱۳۳۴ خ)، تهران (۱۳۲۵ - ۱۳۴۶ خ) و CD ← (لغت‌نامه)

معالم الأمم و أخبار ذوي الحكم، ابن‌ابی‌اصیبه، موفق‌الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم سعدی خزرگی. (نک: عیون الأنباء، پژوهش نزار رضا، ۸؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۵۸)

مقدمه ابن‌ابی‌اصیبه بر کتاب عیون الأنباء فی طبقات الأطباء، ابن‌ابی‌اصیبه، موفق‌الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند خلیفه فرزند یونس سعدی خزرگی (۵۹۵ - ۶۶۸ ق / ۱۱۹۹ - ۱۲۷۰ م)، پژوهش و برگردان محمدابراهیم ذاکر، انتشارات زعیم، انجمن گیاه‌درمانی، تهران، ۱۳۹۳ خ.

مقدمه ابن‌ابی‌اصیبه بر کتاب عیون
الأنباء فی طبقات الأطباء

ذاکر
دکتر محمدابراهیم